LINJA-AUTOLIITTO

26.9.2016

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta
Helsinki

Viite: HE 108/2016 vp

**LINJA-AUTOLIITON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ HANKINTAMENETTELYÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

Linja-autoliitto lausuu otsikkoasiasta seuraavaa.

*Hankintamenettelyä koskevasta lainsäädännöstä linja-autoliikenteessä*

EU-oikeuden alaan kuuluvalla palvelusopimusasetuksella (1370/2007, jäljempänä PSA) ja sen kansallisella soveltamisella on olennainen ja osin ratkaiseva merkitys siinä, millainen on linja-autoliikenteen markkina Suomessa. PSA:ssa säädetään niistä perusteista, joilla joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset voivat puuttua joukkoliikennepalveluiden määrään ja laatuun eli käytännössä kilpailuttaa liikennepalvelut. Kilpailuttamisen vaihtoehtona on markkinaehtoinen palvelutarjonta.

Ns. käyttöoikeussopimuksiin perustuvassa hankinnoissa joukkoliikennelain ja ilmeisesti jatkossa liikennekaaren säännöksin täydennetään PSA:n varsin yleisluonteisia hankintasäännöksiä. Nyt puheena olevat yleisen hankintalain säännökset täydentävät joukkoliikennelain hankintasäännöksiä siten kuin siitä säädetään.

Yleistä hankintalakia sovelletaan myös suoraan, jos kyse ei ole PSA:n mukaisista käyttöoikeussopimuksista (ns. bruttomalli) tai hankintayksikkö ei ylipäänsä ole joukkoliikennelaissa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen. Myös erityisalojen hankintalailla voi olla merkitystä linja-autoliikenteen hankinnoissa.

LINJA-AUTOLIITTO

*Linja-autoliiton havaintoja hankintalainsäädännön soveltamisesta*

Vuoden 2009 joukkoliikennelain ja EU:n palvelusopimusasetuksen kansallisessa soveltamisessa on toimialalla ollut iso kysymys siitä, mitä liikennettä viranomaiset kilpailuttavat ja missä määrin.

Joukkoliikenteen toimivaltaiset viranomaiset ovat liiton havaintojen mukaan olleet aktiivisia liikenteen kilpailuttajia. Jäsenyrityksiltä tulleen palautteen perusteella on usein esitetty epäilyjä myös siitä, että viranomaiset ottavat hankittavakseen myös sellaista liikennettä, joka syntyisi markkinaehtoisesti.

Toisekseen viranomaisvetoiseen toteutustapaan on johtanut PSA:n soveltamisessa valittu tiukka tulkintalinja julkisen tuen mahdollisuudesta vain kilpailutetussa liikenteessä. Tämä on johtanut suoraan julkisesti järjestettyyn joukkoliikenteeseen siellä, missä julkista rahoitusta on käytetty.

Hallituksen esityksenä vireillä olevan liikennekaaren lähtökohtana on kuitenkin – kuten myös PSA:n – markkinaehtoisen liikenteen ensisijaisuus. Tämän vuoksi ja julkisen tuen kilpailuneutraliteetin mahdollistamiseksi Linja-autoliitto on esittänyt PSA:n soveltamisen vaihtoehdoksi palvelusetelien käyttöä julkisen rahoituksen kanavointikeinona.

Palveluseteleillä toteutettavassa julkisessa rahoituksessa on EU-oikeuden säädösperusta SEUT 107 artikla eli kyse ei ole lainkaan hankintatoiminnasta. PSA:ta ei tällöin olisi tarpeen soveltaa. Tässä yhteydessä on hyvä todeta, että liikennekaaren myötä SEUT 107 artiklassa tarkoitetun tuen syrjimättömyys toteutuisi vielä nykytilannetta varmemmin, kun myös taksiliikenne olisi avoimen markkinan piirissä.

*Hankinnan valmistelu*

Yleisen hankintalain 9 luvussa tarkoitettu markkinakartoitus ja muu vastaava säädösperusta on tervetullut markkinoilla toimivien yritysten kanssa käytävän yhteistyön mahdollistamiseksi. Linja-autoliittoon tulleen palautteen perusteella hankintayksiköillä on ollut taipumusta soveltaa yhdenvertaisuusvaatimusta siten, että valmisteilla olevista hankinnoista ei keskustella kenenkään kanssa.

LINJA-AUTOLIITTO

Yhteistyöllä voi olla suurikin merkitys silloin, kun hankinnan kohteessa työ- ja lepoaikavaatimuksissa taikka yleissitovissa työehtosopimuksissa on vaatimuksia tai sopimusmääräyksiä tavalla, jotka vaikuttavat merkittävästi hankinnan toteuttamiskelpoisuuteen ja tehokkuuteen. Hankintayksiköillä tai niiden käyttämillä konsulteilla ei ole kaikissa tilanteissa ollut riittävää osaamista esimerkiksi liikennöintiä koskevista olennaisista rajoitteista.

*Kynnysarvot*

Nyt puheena oleva lainsäädäntö vaikuttaisi hankintojen kynnysarvoihin. Joukkoliikenteen alalla Liikenneviraston ohjeeseen joukkoliikennepalvelujen kilpailuttamisesta (3178/060/2013) sisältyy olennaisesti säädettyjä ja nyt säädettäväksi tarkoitettuja alempia kynnysarvoja. Liikenneviraston ohjeessa on siten kyse ns. Suomi-lisistä, joita liikenne- ja viestintäministeriö on pyrkinyt johdonmukaisesti poistamaan esimerkiksi liikennekaaren valmistelun yhteydessä.

Linja-autoliitto tulee esittämään tähän lainsäädäntökokonaisuuteen ja liikennekaareen liittyen Liikennevirastolle, että kynnysarvoja koskeva ohje poistetaan. Liiton mielestä hankintatoiminnassa pitäisi soveltaa vain laissa säädettyjä kynnysarvoja.

*Liikenneviraston hankintatoiminnan ohjaukseen sisältyvä liikennepoliittinen ulottuvuus*

Liikennevirastolla on muutoinkin ollut merkittävä rooli joukkoliikennelain mukaisten toimivaltaisten viranomaisten toiminnan yhdenmukaistamisessa esimerkiksi hankinta-asiakirjojen ja -sopimuksien malliasiakirjoja laatimalla. Linja-autoliitolle tulleen palautteen perusteella on esitetty myös väitteitä ja näyttöä siitä, että Liikennevirasto käyttäisi valtion joukkoliikennetukea ja sen myöntämisen edellytyksiä ja ehtoja hankintatoiminnan ohjaamiseen.

Linja-autoliitolla on ollut vaikeuksia saada kiinni tällaisesta hankintatoiminnan ohjauksesta ja vaikuttaa siihen. Liikenneviraston hallinnollista asemaa ja mahdollisia piileviä ohjauskeinoja voidaan pitää joka tapauksessa ongelmallisena siksi, että viraston ja toimivaltaisten viranomaisten harkinta- ja päätösvallan vastuut ja rajat ovat omiaan hämärtymään, jos ohjaustoiminnan perusteista ei säädetä tai määrätä avoimesti.

LINJA-AUTOLIITTO

*Kokoavat näkökohdat*

Lausuttavana oleva säädöskokonaisuus on omiaan selventämään hankintamenettelyä koskevaa lainsäädäntöä ja sen soveltamista. Edellä on selostettu joukkoliikenteeseen vaikuttavista erityisistä näkökohdista. Joukkoliikenteen alalla lainsäädäntökokonaisuuden soveltamista koskevat yleiset havainnot vaikuttaisivat olevan luonteeltaan hankintatoiminnalle ominaisia ilman erityisiä toimialakohtaisia painotuksia, joten niistä ei ole tässä yhteydessä enempää lausuttavaa.

LINJA-AUTOLIITTO RY

Mika Mäkilä
toimitusjohtaja